

BENE JÁNOS

Nyírbakta és Lórántháza 1848–1849-ben

Az ország sorsán nagyot fordító események híre nem igazán mozgatta meg az országgyűlés és a reformkor közepére már fővárosnak tekintett Pest-Budától távol eső olyan szabolcsi kis települések életét mint Bakta vagy Lórántháza.

Az 1848. tavaszi pozsonyi történések, majd a március 15-én lezajlott pesti forradalom híre nem egészen egy hét alatt érkezett el a vármegye akkori székhelyére, Nagykállóba, ahol a március 21-i szokásos tavaszi megyegyűlésen ismertették a Helytartótanács 16-án kelt levelét, melyben a rend és a béke fenntartásához szükséges intézkedések kiadására szólította fel a törvényhatóságot. E hírek vétele után az egybegyűlt Tekintetes Karok és Rendek elhatározták, hogy egy állandó, Kállóban működő, választmányt rendelnek ki Péchy László¹ alispán elnökletével. A Közbátorsági Választmány (melyet később Középponti, illetve Központi, másutt pedig Igazgató vagy Kormányzó Választmánynak is neveztek) már az első ülésén, március 25-én hozzalátott a rend és a béke fenntartását szolgáló nemzetőrség megszervezéséhez. Még a törvény megjelenése előtt küldöttségeket menesztettek a vármegye járásaiba és azok szakaszaiba a névjegyzékek elkészítésére.

Az áprilisi törvények szentesítése és kihirdetése után gróf Batthyány Lajos miniszterelnök április 21-én körlevélben hívta fel valamennyi törvényhatóságot a nemzetőrsegről szóló XXII. törvénycikk végrehajtására.

Szabolcs vármegye az április 28-án tartott közgyűlésén határozott az összeírások megindításáról, s május elején a járásokba kiküldött bizottságok pedig elkezdték a munkát. A nemzetőrségben való részvételt viszonylag magas vagyoni cenzushoz és életkorhoz kötötte a törvény: „városokban, vagy rendezett tanáccsal ellátott községekben 200 pengő forint értékű házat, vagy földet, egyéb községekben féltelket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot kizáró tulajdonul bírnak, vagy ha illy birtokot nem bírnak is, de 100 pengő forint évenkénti tiszta jövedelmök van, húsz éves koruktól ötven éves korukig – ha gazdai hatalom alatt nincsenek – a nemzetőrségbe beírandók.”²

Sem Baktáról, sem Lórántházáról nem maradt fenn a nemzetőrségi összeírás névsora, azt azonban máshonnan tudjuk, hogy a községek lakossága nem idegenkedett a szolgálattól, s az összeírások idején Baktán 54, Lórántházán 21 férfi felelt meg a

¹ Péchy László, pécsújfalusi (1803–1865) nyírmadai földbirtokos, a nyírbátori járás főszolgabírája, 1844 és 1849 között a vármegye másod, majd első alispánja.

² Az 1848. évi törvénycikkek In. Magyar Törvénytar. Budapest, 1896. Franklin Társulat, 244–246.

törvényi előírásoknak, akik mindannyian gyalog nemzetőrként kívántak szolgálni, fegyvert, felszerelést ehhez az államtól kértek, sőt azt is tudjuk, hogy Baktáról 33-an, Lórántházáról pedig 2-en már eleve önkéntesen jelentkeztek e nemes intézménybe.

A pozsonyi országgyűlésen elfogadott, majd az uralkodó által szentesített áprilisi törvények itteni hatásairól nem sokat tudunk, kirívó esetek nem maradtak fenn a jegyzőkönyvekben, a jobbágyfelszabadítás, az úrbéri viszonyok megszüntetése is végbement zökkenők nélkül.

Ha hivatalosan nem is, mert Nagykálló immár állandó székhelye Szabolcs vármegyének, erre a másfél évre fontos helyé vált Nyírbakta, hiszen a fent említett Közbátorsági Választmány már március 21-én alelnökévé választotta, 1848. május 20-án pedig az új kormány belügyminisztere, Szemere Bertalan előterjesztésére István nádor Szabolcs vármegye főispánjává nevezte ki gróf Dégenfeld Imrét, Lórántháza és Nyírbakta földesurát. A gróf azonban e megbízatását előbb visszautasította, majd a megye nemeseinek unszolására végül igent mondott, s főispáni széket június 5-én elfoglalta.³ Ha röviden is, de ismerkedjünk meg a gróf életútjával! Személyét Mikszáth Kálmán így jellemezte: „roppant takarékos, rettentő kálvinista és nagyon nagy hazafi.”

Gróf Dégenfeld Imre Erdőszádán született 1810. október 29-én. 10 éves korától katona volt. A bécsújhelyi akadémián végzett mint hadmérnök. Szolgálatát hadnagyként a Károly főherceg nevét viselő 3. dzsidaezredben kezdte. Hajdúhadházi szolgálata alatt ismerkedett meg bökönyi Beck Pál (övé a baktai vadászkastély) leányával, Paulinával és csakhamar, 1834. június 23-án, Tégláson házasságra léptek. Hozományként a Beck családtól a nyírbaktai kastélyt és a hozzátartozó birtokot kapták. A fiatal főhadnagy 1835-ben leszerelt, majd birtokain gazdálkodott, s elkezdte átépíteni baktai kastélyát. Emiatt az 1840-es évek második feléig Tégláson élt a család, s csak a '40-es évek közepén-végén költöztek át Baktára, de megtartották a téglási kastélyt is. Dégenfeld Imre nagyon jó kapcsolatokat alakított ki korának liberális nemességével, ezért is esett rá az új kormány választása. Fennmaradt levelezéséből és az iratokból az látszik, hogy 1848 nyarán főleg Pesten élt, ősztől felváltva Tégláson és Baktán. Főispáni méltóságát igen komolyan vette, Pestről való hazaérkezése után 1848-ban minden Közbátorsági Választmányi ülésen személyesen elnökölt, s annak határozatait, illetve a kormány rendeleteit lelkiismeretesen és pontosan hajtotta, hajtatta végre mint kormánybiztos. A szabadságharc bukása után tevékenységéért letartóztatták, kötél általi halálra és teljes vagyonek kobzásra ítélték. A súlyos ítéletet végül nem hajtották végre, kegyelmet kapott, és 1850. július 31-én elhagyhatta a börtönt. Gróf Dégenfeld Imre Budapesten hunyt el 1883. február 19-én. Felesége, Beck Paulina komoly szellemi támogatója volt férjének, a vármegye által az önvédelmi harcra szervezett önkéntes nemzetőr zászlóalj (mely később honvédszászlóaljja alakulva a 48. hadrendi számot kapta) zászlójának szalagjait személyesen hímezte, majd mint zászlóanya kötötte fel a zászlóra az ünnepélyes eskütételen Kállóban 1848. szeptember 10-én. A 48-as eszmék iránti elkötelezettségét jelzi azután az a tény is, hogy amikor 1849 őszén a Komárom-

³ Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Levéltára (a továbbiakban: MNL SzSzBML) IV. 101. Gr. Dégenfeld Imre főispán-kormánybiztos iratai 1. dob.

ból hazacsempészett zászlót Krasznay Péter⁴ hadnagy titokban átadta neki Nyírbaktán, a vitézségi éremmel kitüntetett szent ereklyét a kastélyban rejtegette (olyan időkben, amikor egy Kossuth-bankó megtartásáért is súlyos büntetéseket lehetett kapni), s amikor 1861-ben megalakult a vármegyei Honvédegylet, a megőrzött zászlót annak adta át.

Gróf Dégenfeld Imre Nyírbakta képviselőjeként is részt vett 1848. május elejétől az új összetételű vármegyei közgyűlés munkájában, melyben Lórántházát az akkori főbíró, Labanics György képviselte.

A gróf már a megválasztását követő első közbátorsági választmányi ülésen, június 19-én személyesen elnökölt, s akkor került napirendre két, Baktát és Lórántházát érintő pont is. Az egyiket Szilcz Lajos, a batori járás főszolgabírója terjesztette elő, jelentvén, hogy a nyírbaktai megyei orvosi lakhoz tartozó istálló oly mértékben megromlott, hogy annak újjáépítése szükséges. Bemutatta a mérnöki számítást és költségvetést, ám a bizottmány úgy határozott, hogy a vármegyei házi pénztár tetemes kiadásai miatt ezt a költséget most nem tudják állni, s Szilcz Lajosnak olyan utasítást adtak, hogy az ócska istállót a legkevesebb költséggel hozza maradható állapotba.⁵

A baktai orvosi lakásról tudjuk, hogy az a vármegye tulajdonát képező telken állt, ami a mai Zöldfa útnak a Vasút út és a Szőlőskert út közötti szakaszán terült el. Az 1840-es évek elején abban lakott Durst Ferenc járási alorvos, aki 1843-ban elhunyt, és akkor a vármegye Vandrák Miksát nevezte ki a batori járás alorvosává, aki hamarosan beköltözött a baktai házba. 1848-ban is ő volt a járás, egyben a falu orvosa.⁶ Az orvosi lakást egyébként a vármegye 1846-ban Rezler József mesteremberrel újjáépítette, az udvaron új kutat is ásott.

A másik határozatot Péchy László első alispán terjesztette elő, lényege, hogy a közigazgatás jobb megszervezése érdekében két járás, a nádudvari és a batori szakaszait átszervezik. Ennek elfogadása után Bakta és Lórántháza a járás negyedik szakaszába került, s a szakaszt azután Rohod, Petneháza, Laskod, Ramocsaháza, Ibrony, Kércs, Jákó, Bakta és Lórántháza alkották.⁷ A járás szolgabírája Szegedy István petneházi birtokos volt.

Visszatérve 1848 tavaszához és az áprilisi törvényekhez mindenképpen szót kell ejteni a népképviselési választásokról szóló V. törvénycikkről, mely a korábbi rendi képviselést a népképviseléssel váltotta fel. A törvény szerint továbbra is választójoggal bírtak mindazok, akik addig is rendelkeztek vele, tehát a volt nemesek vagyoni cenzus nélkül mindnyájan. Rajtuk kívül a törvény kiterjesztette a választójogot mindazon 20 éven felüli férfiakra, akik Magyarországon születtek, vagy ide honosodtak, büntetlen előéletűek, önállóak voltak, valamely törvényesen bevett valláshoz tartoztak és bizonyos vagyonnal rendelkeztek. E vagyoni cenzus mértéke 300 ezüst forint értékű ház, földtulajdon vagy ¼ nagyságú telek, kézműveseknél önálló műhely, saját földbir-

⁴ Krasznay Péter (1830–1916) kemecsei birtokos nemes, joggyakornok. 1848-ban önkéntes a 10. honvédszászlóaljban, 1849 nyarártól hadnagy a szabolcsi 48. zászlóaljban. 1872 és 1902 között a bogdányi járás főszolgabírája, a Szabolcs vármegyei Honvédegylet tagja.

⁵ MNL SzSzBML, IV. 102. Közbátorsági Választmány jegyzőkönyve (a továbbiakban: jkv.) 1. köt. 184. sz.

⁶ MNL SzSzBML, IV. 1. 43. cs.(omó). 966. d.(arab). 1843.

⁷ MNL SzSzBML, IV. 102. jkv.1. köt. 186. sz.

tokból vagy saját tőkéből eredő legalább évi 100 ezüst forint értékű biztos jövedelem. Jövedelemre való tekintet nélkül választójogot kapott az értelmiség; orvosok, ügyvédek, mérnökök, gyógyszerészek, papok, tanárok, művészek és tudósok. Választható volt minden 24 életévét betöltött, magyarul tudó férfi.⁸ A törvény kimondta, hogy Szabolcs vármegye 6 képviselőt küldhet az országgyűlésbe, ami Nyíregyháza önálló követküldési jogával hétre emelkedett.

A Közbátorsági Választmány április 28-án tartott ülésén tárgyalta meg a választókerületek beosztására, a választást lebonyolító Központi Választmány összetételére vonatkozó javaslatokat. A megyében hét választókerületet szerveztek, községeinket a Bátori választókerületbe sorolták.⁹

Ez volt a 3. kerület, benne 32 község és puszta, 30.742 lakossal, akik a Központi Választmányba 17 tagot küldtek. A választások lebonyolítására készített összeírásokban Bakta 891, Lórántháza pedig 675 lakossal szerepel az alábbi vallási összetételben:

Nyírbakta: 446 római katolikus, 258 görögkatolikus, 187 protestáns = 891 lélek
Lórántháza: 48 római katolikus, 21 görögkatolikus, 606 protestáns = 675 lélek

Míg Baktán a katolikusok, Lórántházán a reformátusok voltak többségben, s ez az arány megmaradt a legutolsó időkig.¹⁰ Hozzá kell azonban tennünk azt is, hogy ezek a számok nem igazán pontosak, hiszen nem szerepel közöttük az izraelita népesség számaránya.

A követválasztással megbízott Központi Választmány első ülését 1848. május 15-én tartotta, ahol kijelölték az összeírásokat végző küldöttség tagjait: a Bátori kerületbe Kállay Emánuel,¹¹ Fejér Józsefet, Molnár Györgyöt és helyettesként Kékesi Mihályt. Azt is eldöntötték, hogy az összeírásokat június 13-án kezdik meg, és minden kerületben 4–4 helységben tartják meg az összeírásokat. A bátori kerületben az egyik ilyen összeíró hely Bakta lett volna, ahol a bizottság június 23–25. között tervezte munkáját elvégezni. István nádor azonban július 2-ára hívta össze az országgyűlést, ezért május 24-én a Központi Választmány kénytelen volt az összeírásokat meggyorsítani, s a választókerületekbe két-két bizottságot kiküldeni. Baktára a május 15-én megválasztott bizottságot rendelték ki, a járás másik, Bátortól keletre eső részébe új bizottságot választottak. A két bizottság május utolsó, június első napjaiban már munkához is látott, de Kállay Emánuel végül nem Baktán, hanem június 4-én Magyon írta össze a reá kiosztott falvak választóit, így a baktai és a lórántházi lakosokat is. A rovatos íveken a név mellett feltüntették a jogosultság alapját is. A választásra jogosultakat a község elöljárósága diktálta be az összeíró biztosoknak.

⁸ Az 1848. évi törvénycikkek In. Magyar Törvénytár. Budapest, 1896. Franklin Társulat, 223–230.

⁹ MNL SzSzBML, IV. 102. Szabolcs vármegye Központi Bizottmánya iratai 1848. 5. dob., 48. cs. 619. d. 1848.

¹⁰ MNL SzSzBML, IV. 102. 5. dob. uo. 48. cs. 619. d.

¹¹ Kállay Emánuel, nagykállói (1814–1886) népszerű ellenzéki politikus Szabolcs vármegyében, 1848-ban másodalispán. Nemzetőr őrnagyként 1849-ben egy általa szervezett lovascsapat parancsnoka. 1869-ben ellenzéki programmal a nyírbátori választókerület országgyűlési képviselője volt.

Nyírbaktáról 52 választásra jogosultat írtak össze, ez a lakosság 5,8%-át jelenti, ami a megyei 6,4%-hoz jó, de az országos 8–10%-tól elmarad. Lórántházán ez az arány még kevesebb, 3,8%. Nézzük most a két helység választóit név szerint:

Nyírbakta, 52 választó:

Régi jog (nemes)	Ingatlan (¼, vagy annál nagyobb telek)	Ipar	Jövedelem	Értelmiség
Karnizs István Laborszky István Ujlaky István Tarsoly (Tarsay) István Vajda Dániel Angyal Lajos Trencsényi János Sebők György Tóth Ferenc Gróf Dégenfeld Imre	Simon György Szövördi János Makány János Rebák András Varga József Rebák József Bercsényi Mihály Rinyu János Nagy István Nagy Mihály Id. Nagy István Schwartz Mihály Nagy András Haluska Mihály K. Tóth Mihály Pap András Petró Mihály Nagy József Barkóczi József Tóth Pál Lovász Mihály Pap István Makány Mihály Molnár György Danku János Asztalos János Minya János Lesku János Simon András Danku György Sütő János Budaházi György Liptsák László	Zsolnai Mihály kocsigyártó Lakatos József kerékgyártó Lehoczki György lakatos	Kulcska (Klucska) Mihály (birtok)	Marsalkó István lelkész Remcsák Mihály gyógyszerész Pápai József tanító Tóth György jegyző Popovics János tanító
10	33	3	1	5

A 26 lórántházi választó:

Régi jog (nemes)	Ingyatlan ($\frac{1}{4}$ vagy annál nagyobb telek)	Ipar	Jövedelem	Értelmiség
Balogh Dániel Csepely József	Bakti Péter Kócs Gergely Nagy Mihály Baksa István Bakti András Ribóczy Ferenc Tóth János Vida Pál Vida Péter Vida István Bardi István Kun Mihály Nagy János Kócs György Orosz György Szilágyi András Szilágyi János Vas Mihály Pap János Tóth István Tóth Mihály Kócs József Bakti József Tóth István			
2	24 ¹²	0	0	0

A Központi Választmány a június 6-i ülésén döntött arról, hogy a választás minden kerületben június 15-én reggel 9 órakor kezdődjék.¹³

Míg 1848 áprilisa a nemzetőrség megszervezésével, a törvények kihirdetésével, megmagyarozásával, s a törvényekkel elégedetlenkedők mozgalmainak lecsendesítésével telt el, májusban a népképviselői választások előkészítése mellett egyre fontosabbá vált a haza védelmének ügye, mivel már tornyosultak a felhők a nemrég kivított szabadság egén. A bécsi udvar ismételt, egyelőre még csak politikai síkon történt támadásai, a nemzetiségi területek lakosságának felbujtása miatt a május 15-én tartott minisztertanács egy, a nemzetőrségnél ütőképesebb haderő felállítását mellett döntött.

1848. május 16-án jelent meg gróf Batthyány Lajos miniszterelnök és báró Baldacci Manó ezredes, az Országos Nemzetőrségi Haditanács elnökének rendelete,

¹² MNL SzSzBML, IV. 104. Szabolcs vármegye Központi Választmányának iratai 1848. 1. dob.

¹³ MNL SzSzBML, IV. 102. 5. dob. Központi Választmány jegyzőkönyve

mely szerint a kormány a nemzetőrség mellé még egy 10 000 főből álló „rendes nemzetőrséget”, a későbbi általánosan elfogadott szóhasználatnál élve, honvédséget szervez. Szabolcs vármegye Közbátorsági Választmánya a május 22-iki ülésén tárgyalta a rendeletet, és úgy döntött, hogy a toborzást egy hét múlva kezdik meg és két hét alatt be is fejezik. A fentebbi rendelet szerint a 10 zászlóaljából álló honvédsereg katonái 3 évi szolgálatra kötelezték el magukat, belépéskor 20 pengőforint foglalópénz ütötte a markukat, majd pedig rendes ellátmányért, zsoldért szolgáltak. A 10. zászlóalj alakulása helyüül Debrecent jelölték ki, s a zászlóalj legénységét Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ugocsa és Máramaros megye és a Hajdú-kerület adta. Toborzási helyek (hadfogadó kormány és fiók-hadfogadó kormányok) kezdtek el működni Debrecenben, Nagykállóban és Nagykárolyban. Ezekre a helyekre a debreceni Don Miguel 39. számú magyar sorgyalogezred küldött ki hadfogadó tiszteteket.

Szabolcs megye e nagy feladatra Finta Márton¹⁴ táblabíróát nevezte ki polgári biztosként (toborzóként), majd később segítségére adták Patay Istvánt¹⁵ és Kazinczy Lajost¹⁶ is. Ezek a férfiak igen ügyesen és jól készítettek elő a toborzást. A járások minden szakaszába muzsikusokkal, előtáncosokkal, itallal és foglalópénzzel ellátott toborzó biztosokat küldtek, akik végigjárták a falvakat. A községek piacán megszólalt a muzsika, megpendültek a sarkantyúk, az előtáncosok járták a toborzótáncot, s a katonának beállt legények fejébe csákót nyomtak, áldomást ittak velük, azután a kirendelt szekerekkel azonnal vitték is az újoncokat Kállóba a sorozó bizottság elé. Honvéd lehetett minden férfi, aki a 18. életévét betöltötte, legalább 5 láb 2 hüvelyk (163 cm)¹⁷ magas volt, és ami nagy előny a nemzetőrrel szemben, itt nem volt vagyoni cenzus, tehát a legszegényebbek is jelentkezhetnek, sőt szolgálatukért díjazást, zsoldot kaptak.

A baktai és lórántházi toborzásról nem maradtak fenn iratok, de azt tudjuk, hogy a nagykállói fiók-hadfogadó kormány 1848. június 7-én kezdte meg az újoncok megvizsgálását. A sorozó bizottságot Finta Márton polgári biztos, Schaller Antal középonti alorvos és Csippik János¹⁸ hadnagy alkották. A mieinket június 7. és 11. között vizsgálták meg, s az alábbiak váltak alkalmassá, s kezdtek meg szolgálatukat a 10. honvédszászlóaljban:

1848. június 7.: Szabó István 36 éves óhitű (görögkatolikus), mestersége nincs, nőtlen, Ung vármegyében, Kaposon született, lakik Baktán. Testmagassága 5 láb, 5

¹⁴ Finta Márton (1791–1853) geszterédi földbirtokos, vármegyei táblabíró, 1848–1849-ben újoncozási biztos, a nagykállói katonai bíróság elnöke, a megyei honvédelmi bizottmány tagja. A szabadságharc bukása után előbb halálra, majd „kegyelemből” 6 év várfogságra ítélték. A josefstadi börtönben hunyt el.

¹⁵ Patay István, báji (1808–1878) nyírmadai földbirtokos, kilépett huszárhadnagy. 1828-tól Szabolcs vármegye másod-, illetve első alispánja. 1848 őszén a szabolcsi önkéntes (később 48. honvédszászlóalj) zászlóalj parancsnoka örnagyi rangban. December közepétől alezredes és dandárparancsnok, 1849. május közepétől Pest város katonai parancsnoka, azután hadosztályparancsnok és ezredes. A szabadságharc bukása után bujkál, majd madai birtokán gazdálkodik. 1861-ben és 1867-ben függetlenségi programmal országgyűlési képviselő volt.

¹⁶ Kazinczy Lajos (1820–1849) az író, Kazinczy Ferenc fia. Kilépett huszártiszt, 1848–1849-ben honvéd ezredes, a szabadságharc tizenötödik vértanúja.

¹⁷ Magyarországon a bécsi mértékek voltak akkoriban használatban: 1 láb: 31,6 cm, 1 hüvelyk: 2,6 cm, 1 vonás: 2 mm.

¹⁸ Csippik János (1812 – ??) hadnagy a Don Miguel sorgyalogezredben, majd a szabadságharc során örnagyként az 53. (második Bocskai) honvédszászlóalj parancsnoka

hüvelyk, 1 vonás. A 39. (Don Miguel) magyar gyalogezrednél mint közvitéz 8 év 10 hónapot szolgált. Himlője nem volt, be van oltva. A jobb térde alatt a véredek ki-tágulva.

Másnap két honvédet avattak be falunkból, Katona János 25 éves katolikus, nős asztalost, aki Kállóban született, de Baktán lakott. Magassága 5.3.1., himlője nem volt, be van ellene oltva. A másik újonc Mándy György 33 éves, óhitű, mestersége nincs, nős. Baktai születésű, Őrben lakott, magassága 5.2.2., gyermekkorában átesett a himlőn, nincs beoltva.

1848. június 10-én állt a sorozó bizottság elé Csepely Károly 32 éves, református, nőtlen lórántházi földesúr. Ő már őrmesterként korábban szolgált a 34. (Vilmos porosz herceg) gyalogezredben. Magassága: 5.5.1. Volt himlője, be van oltva. Neve mellett megjegyzésként szerepel, hogy a vármegye fogja az altisztségre ajánlani, annál is inkább, mert már a sorozásnál őrmesterként szolgált. Ugyanazon a napon vizsgálták meg testvérét, Csepely Miklós 24 éves nőtlen tanulót, szintén Lórántházáról, akinek magassága 5.5.2., nem volt himlője, és be van oltva. A megye őt is altisztnak ajánlotta.¹⁹

A levéltári iratok között fennmaradt egy névsor, amely még a toborzás idejéből, 1848. május vége-június elejéről való, s innen származnak az alábbi nevek:

„Név sorozata az önkéntesen 3 évre beállott rendes Őrsereg Ujontzainak”

Mikor állott bé?	Neve	Születési helye	Kézpénzt /handgeldet/ kapott
29. május 1848.	Csepely Károly	Lórántháza	
30. május 1848.	Bigai Ferenc	Bakta	
	Dankó András	Bakta	1 ft. felpénzt kapott
	Keresztesy László	Bakta	
31. május 1848.	Tóth Mihály	Bakta	Patay István úrtól kapott 1 ft-ot felpénzül
2-ik június 1848.	Mándy György	Bakta	
	Dobos András	Bakta ²⁰	

Nem tudjuk, mi történhetett Baktán azokban a napokban, hiszen a szolgálatra jelentkezett hat újonc (közülük ketten még a foglalt is felvették) közül egyedül Mándy György jelent meg az avató bizottság előtt Kállóban.

A toborzás befejezése, majd egy hónap kiképzés után a 10. honvédszászlóalj viszonylag jól felszerelve indult el 1848. július 28-án Szemere Pál²¹ őrnagy parancsnoksága

¹⁹ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási Küldöttségének iratai 1848. 5. dob. Avatójegyzékek

²⁰ Uo.

²¹ Szemere Pál (1804–1848) honvéd őrnagy, a 10. honvédszászlóalj parancsnoka. Zászlóaljával részt vett a délvidéki harcokban, 1848. szept. 8-án a perlaszi szerb sánc elleni rohamban szerzett sebébe halt bele.

alatt Debrecenből a déli táborba a lázongó rácok megfékezésére. Szeptember 2-án a perlaszi tábor elfoglalásával estek át a tűzkeresztségen, majd a szabadságharc szinte minden nagyobb csatájában találkozunk velük. Ott voltak a dicsőséges tavaszi hadjáratban, részt vettek Buda visszafoglalásában, s végül Világosnál tették le a fegyvert.

Miközben javában folyt az újoncok megvizsgálása Kállóban, a népképviselési választás lebonyolításán dolgozó Központi Választmány sem télenkedett. Az összeírások elkészítése, pontosítása után 1848. június 15-én, csütörtökön minden választókerületi főhelyen, így Nyírbátorban is reggel 9 órakor Vay Dienes elnöksége alatt megkezdődött a választás. Az összesereglett választók két személy, Bay Ferenc²² és Somossy Ignác²³ nevét hangoztatták, így szavazásra került sor, a kor szokása szerint nyílt szavazással. Ennek eredménye azután úgy alakult, hogy Bay Ferencre 55-en (Baktáról 4-en), Somossy Ignácra pedig 458-an (Baktáról 2-en) voksoltak, így a kerület képviselője Somossy Ignác balkányi földbirtokos, táblabíró lett. A választáson Lórántházáról senki sem szavazott.²⁴

Nem sokkal a választások után az addig összeírt nemzetőröket századokba és zászlóaljakra szervezték. Három zászlóaljat állítottak fel a vármegyében, Bakta és Lórántháza nemzetőreit a névleg Komlóssy Lajos²⁵ őrnagy vezette 3. zászlóalj 3. századába osztották be Kércs, Ramocsaháza, Ibrony, Jákó, Laskod, Petneháza, Őr, Vaja, Rohod, Kis- és Nagymada, Karász, Gemzse, Gyulaháza nemzetőreivel együtt. A század létszáma 607 lélekre rúgott.²⁶

A Délvidéken viszont az akkor már a szerbekkel fellángolt, úgynevezett „kisháború” tapasztalatai alapján a kormány lényeges hadügyi változtatásokat rendelt el. Az oda lerendelt nemzetőrség ugyanis rosszul felszerelt, alig kiképzett alakulatokból állt, akik egyébként rövidebb szolgálati időre kötelezték el magukat. Felváltásukat rosszul szervezték meg, ugyanakkor mozgósításuk éppen a nyári mezőgazdasági munkák zömére esett, ami igen érzékenyen érintette a létszám nagyobb részét adó parasztságot. Így olyan szélsőséges esetek is előfordultak, hogy a nemzetőrök egyszerűen elhagyták helyüket és hazamentek.

Ezeket a problémákat kívánt segíteni a miniszterelnök augusztus 13-i rendelete egy olyan nemzetőrség megszervezésével „melly önkénytesen ajánlkozó, erős, egészséges egyénekből legyen alkotva, kik kötelezvék mindaddig, míg a harcz tart, vagy a haza szolgálatjokat igényleni fogja, a kormány rendelete alá helyezni magokat.”²⁷

²² Bay Ferenc, ludányi (1815–1901) nyírmadai földbirtokos, jogot végzett. táblabíró, 1844-ben a vármegye követe az országgyűlésen, majd főjegyző. 1849-ben Szabolcs vármegye alispánja, később az úrbéri törvényszék elnöke.

²³ Somossy Ignác, csertézi (1810–1876) balkányi földbirtokos, jogot végzett ügyvéd. Járási alszolgabíró, majd megyei főügyész, később táblabíró. 1848-ban a megyei Központi Bizottság tagja, 1849. jan. 31-étől kormánybiztos. A szabadságharc bukása után amnesztiában részesült, s birtokán gazdálkodott. 1861-től a vármegye alispánja, 1865-től országgyűlési képviselő, haláláig a Királyi Kúria bírója.

²⁴ MNL SzSzBML, IV. 102. 5. dob. Központi Választmány jegyzőkönyve

²⁵ Komlóssy Lajos, komlói (1811–1883) nyugállományú császári-királyi huszárkapitány. 1848–1849-ben előbb a szabolcsi nemzetőrség egyik zászlóaljparancsnoka, majd a Hajdúságban lovascapatot szervez, később az 5. huszár-ezred őrnagya. A szabadságharc után bebörtönzik, amnesztiával szabadul. A kiegyezés után megalakított magyar királyi honvédségben szolgált. Huszárezredesként vonult nyugállományba.

²⁶ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Ujnoncozási Küldöttségének iratai 1848–1849. 4., illetve 5. dob.

²⁷ MNL SzSzBML, IV. 102. 48. cs. 1121. d. 1848.

Ezzel a rendelettel kezdődött el az úgynevezett önkéntes mobilizációra való áttérés, s az így szervezett zászlóaljok megbízható fegyveres alakulatokat jelentettek a kormány számára még az őszi újoncozás megindulása előtt.

Szabolcs vármegye augusztus 23-án határozott egy önkéntes nemzetőri zászlóalj kiállításáról oly módon, hogy a fegyverzet, felszerelés, ruházat költségeit a vármegye vállalta magára, a kiállítandó létszámot pedig községenként vetették ki. Az egyenruháról az alábbi döntést hozták: „a megyebeli köznépnél ruházatul használt kék posztóból készült nadrág, ujjas lajbi, csizma, fehér ruha és turi süveg...”²⁸ A szervezés nagy lendülettel folyt, s Péchy László alispán szeptember 5-én már jelenthette a miniszterelnöknek, hogy az 1000 fős zászlóalj a fegyvereken kívül felszerelve, indulásra készen áll, parancsnokul pedig Patay István nemzetőr őrnagyot kérte kinevezni. Ehhez azonban hozzá kell tenni, hogy a ruházat költségeit az újoncok számának megfelelően kivetették az egyes községekre.

A zászlóalj névsora csak töredékesen maradt fenn, viszont ismerjük a kivetés alapját (127 lélekre 2 újonc) és azt is, hogy az egyes településeknek hány újoncot kellett adniuk. Nyírbakta lakosságát 947 lélekben számolták, Lórántházáét 516 lélekben, így a kiállítandó újoncok száma Baktáról 5, Lórántházáról 3 fő volt. Szabolcs vármegye összlakossága akkor 216.302 lélek, a kiállítandó zászlóaljra 1050 főt számítottak.²⁹

1848. szeptember 10-én esküre és zászlószentelésre sorakozott fel a zászlóalj Nagykálló főterén. Az egyszerű, háromszínű zászlóra gróf Dégenfeld Imréné zászlóanya kötötte fel a maga hímezte selyem zászlószalagokat, melyeken ez állt: „Szabolcs a hazáért” – „Győzni vagy halni 1848. sept.” Ez a zászlóalj azután Szabolcsból Pestre ment, az ozorai diadal idején Perczel Mór dandárában harcolt, majd még az ősz folyamán rendes honvédzászlóaljja alakult és a 48. hadrendi számot kapta, de megtartotta a „szabolcsi” előnevét is. A 48. zászlóalj végigharcolta a dicsőséges tavaszi hadjáratot, kitüntette magát Buda ostrománál, 1849 nyarán részt vett a csallóközi harcokban, majd a komáromi várórség tagjaként tették le a fegyvert 1849 őszén. A vár kapitulálási feltételeként azonban Klapka György tábornok a büntetlenséget is kieszközölte, így a védők menlevéllel, bántatlanul térhettek meg otthonaikba.

Az elindulás után, de még Nyíregyházán, 1848. szept. 19-én Rakovszky Sámuel³⁰ kapitány, a 6. század parancsnoka jelentette, hogy századában – többek között – három nyírbaktai újoncnak hiányzik az egyenruhája, köpenye, csizmája. Ugyanaznap Hunyady Ferenc³¹ kapitány, a 2. század parancsnoka is jelentette, hogy századában a lórántházi Hegedüs Pál, Bardi Ferenc és a baktai Busák János zsoldja és egyenruházata hiányzik.³²

²⁸ MNL SzSzBML, IV. 102. jkv. 1. köt. 720. sz.

²⁹ MNL SzSzBML, IV. 102. Szabolcs vármegye Központi Bizottmánya iratai 8. dob. 48. cs. 1121. d. 1848.

³⁰ Rakovszky Sámuel, nagyrákói, kelemenfalvi és nagyselmeci (1802–1871) gávai birtokos nemes, nyugalmazott huszár főhadnagy. 1848. szept.-től százados a szabolcsi önkéntes zászlóaljban. 1849. febr.-tól ugyanott zászlóaljparancsnok és őrnagy, júl.-tól ezredes és hadosztályparancsnok a komáromi várórségben. A szabadságharc bukása után birtokán gazdálkodik, 1867-től a megyei Honvédegyet elnöke.

³¹ Hunyady Ferenc, kéthelyi (1819–1891) nagymadai birtokos nemes, volt császáz-királyi huszár tizedes. 1848-ban százados az önkéntes zászlóaljban. 1849 nyaratól őrnagy és a 61. honvédzászlóalj parancsnoka a komáromi várórségben. Mint a várórség tagja, menlevéllel tért haza, később a megyei Honvédegyet tagja volt.

³² MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási Küldöttségének iratai 1. dob.

A zászlóalj felszerelése körüli elszámolásokat 1848–1849 fordulóján készítették el a szolgabírák. Szegedy István járási szolgabíró 1849. január 31-én Petneházán keletzte a végelszámolást, miszerint Baktának az 5 újonca után a köpenyek, süvegek, tarisznyák, kulacs, szuronytartó áraban 112 váltóforint 40 krajcár adóssága volt, amit befizetett. Lórántházának a három újonca után lett volna még 67 váltóforint 36 krajcár adóssága, de Szegedy István az elszámoláshoz mellékelte a lórántházi bírák alábbi levelét, mely így hangzik: „Arról, miszerint Bakti Péter Lórántházi volt Feő Bíró az reájok kivetett három Honvédek részére meg kívántatott három nadrágot, három dolmánt, három kis lajblit és három köpönyeket hogy k.várdai lakos Springyel Lőrincztől meg vásárolván igazollyuk, ugy és továbbá három Turi csákót, három pár csizmát hat pár fehér ruhát, három nyak kendőt, három nadrág szíjat, hogy valósággal meg vásárolt legyen bizonyíttjuk.” Ezt az igazolást Labanics György lórántházi főbíró és Nagy János, illetve Vida Péter hitesek írták alá, s Tóth György jegyző adta ki. Így azután Lórántháza adóssága 8 váltóforint 36 krajcárra csökkent, amit szintén befizettek.³³

Az egyre fenyegetőbb háborús helyzet miatt 1848 őszen-telén továbbra is a honvédség ügye volt a figyelem homlokterében. Az 1848. július 5-én megnyílt első népképviselői országgyűlésen Kossuth Lajos gyűjtőhangú beszéde után a képviselők egyhangúan megszavazták a haza védelmére szükséges 200.000 fős haderőt és a 40 millió forint hadiköltséget. Az augusztus 26-án véglegesített véderő törvény egyelőre 42.000 újonc kiállításáról rendelkezett. Szemere Bertalan belügyminiszter augusztus 29-én rendelte el a katonakötelesek összeírását. Többek között az alábbiakat írta:

„A haza veszélyben van. Ez a jelszava mindennek – , a királynak, az országgyűlésnek, a kormánynak, és mindennek kinek kebelében a szabadságért lángoló hazafiúi szív dobog...

1. A kiállítás legsietősb eszközlése végett biztosul a főispánt nevezem ki. Ki ezek közül otthon nincs, annak helyettese az utána következő hivatalnok.

2. Jelen rendeletem vétele után 48 óra alatt bizottmányi ülés tartatik, és 2–3 tagból álló összeíró küldöttség nevezetik ki a törvényhatóság kiterjedéséhez képest oly számmal, hogy a rovatos összeírás 7 nap alatt bevégeztessék...”³⁴

A megyei Kormányzó Választmány szeptember 4-i ülésén döntött arról, hogy 2–3 fős összeíró bizottságokat küldenek ki, akik egy hét alatt végeznek munkájukkal, s az összeírásokat szeptember 10-re elkészítik. A Péchy László alispán által elkészített terv szerint az összeírást Ibrony, Kércs, Jákó, Bakta, Lórántháza községekben Jármly Imre, Újlaky Tamás, Szegedy István szolgabíró, Polák János orvos végezték.³⁵

Miközben a bizottságok dolgoztak, megjelent gróf Batthyány Lajos miniszterelnök rendelete is, mely alapján (127 lélekre 2 újoncot számítva) Szabolcs vármegyének 3471 újoncot kellett kiállítania a 19–22 éves katonakötelesekből akár sorshúzással, akár toborzással, a lényeg az, hogy minél előbb.

³³ MNL SzSzBML, IV.108. Szabolcs vármegye hadipénztárának iratai 1848–1849. 1. dob.

³⁴ MNL SzSzBML, IV. 101. Gr. Dégenfeld Imre főispán-kormánybiztos iratai 1. dob. 1848.

³⁵ MNL SzSzBML, IV. 102. jkv. 1. köt. 729. sz.

A miniszterelnök rendelete azt is tartalmazta, hogy „...a nemzetgyűlés által a haza megmentésére előlegesen felajánlott 42 ezer főből álló hadsereg kiállítására körül kibocsátott rendeletek pótlékaul ezennel közhírré teszem, hogy a belépendő ujonczok a hatóságok által fizetendő 20 pft. foglalópénzt kapnak, melly által a nemzet képviselői határozatához képest 4 évi szolgálatra köteleztetnek. Ez uttal köteleességévé teszem minden hadfogadó parancsnokságnak a már a hadügyministerium utján e tárgyban kelt rendeletek folytán, hogy a hatóságoktól a kiállítandó ujonczokat rögtön általvevén, azokat a honvédsereg számára beavassa, és a legszükségesebb ruha-neműekkel, u. m. köpeny, nadrág, topány, fehérruha és sapkával leendő ellátásukról, valamint szinte kellő fegyelem alatti tartásukról szorgalmasan gondoskodjék.”³⁶

A Finta Márton vezette nagykallói hadfogadó bizottság ismét számolni kezdett, s a náluk lévő kimutatás szerint Lórántházának 6, Nyírbaktának pedig 11 lett az újoncilletéke.

A megyei levéltárban fennmaradt *Avatójegyzékek* segítségével követni tudjuk a Kálólóban folyó újoncállítás menetét:

1848. szept. 21-én Angyal Imre 18 éves takács, nőtlen, katolikus vallású baktai legényt vizsgálták meg, aki 5.0.0. magas, s akinek a neve mellett az a megjegyzés áll: Debrecenbe nem vették be.

Szept. 25-én Pócz György 18 éves katolikus, nőtlen kőműves, baktai születésű, 5.1.1. magas és Demjén János, szintén baktai, nőtlen, mestersége nincs, magassága 5.0.0., Debrecenben őt sem vették be.

Szept. 28-án Nagy István 17 éves, görögkatolikus (óhitű), mesterség nélküli, nőtlen, 5.1.0. magas fiút találtak alkalmasnak Baktáról, okt. 2-án pedig Horváth Jánost, aki 28 éves, mesterség nélküli, nőtlen, óhitű 5.0.0. magas baktai születésű, de akit Debrecenben szintén nem vettek be.

Okt. 14-én Bodnár Dávid 20 éves református nőtlen lórántházi fiatalember, magassága 5.0.0. került sor alá, aki a piricsei Pál György helyett vállalta a szolgálatot.

Okt. 18-ával kezdődően több helyi fiatalot vizsgáltak meg a sorozók, így az egyszerűség kedvéért táblázatba szedjük nevüket:

Lórántháza

Október 18.:

Név	Életkor	Vallás	Mesterség	Polgári állás	Magasság	Megjegyzés
Tóth Miklós	19	ref.	nincs	nőtlen	5.1.1.	Lórántházáért sorsot húzott
Kun István	20	ref.	nincs	nőtlen	5.4.3.	Lórántházáért sorsot húzott

³⁶ MNL SzSzBML, IV. 101. Gr. Dégenfeld Imre főispán-kormánybiztos iratai 1. dob. 1848.

Név	Életkor	Vallás	Mesterség	Polgári állás	Magaság	Megjegyzés
Ribóczy András	20	ref.	nincs	nőtlen	5.3.1.	Lórántházáért sorsot húzott
Móré András	22	ref.	nincs	nőtlen	5.4.0.	Lórántházáért sorsot húzott

Október 22.:

Név	Életkor	Vallás	Mesterség	Polgári állás	Magaság	Megjegyzés
Ribóczy István	20	ref.	nincs	nőtlen	5.3.3.	Lórántházáért sorsot húzott
Pásztor József	22	ref.	nincs	nőtlen	5.2.2.	Lórántházáért sorsot húzott

Nyírbakta

Október 18.:

Név	Életkor	Vallás	Mesterség	Polgári állás	Magaság	Megjegyzés
Varga András (máshol Antal)	22	ref.	nincs	nőtlen	5.3.0.	Baktáért sorsot húzott
Gulyás István	20	óhitű	nincs	nőtlen	5.3.2.	Baktáért sorsot húzott
Lesku András	20	óhitű	nincs	nőtlen	5.1.3.	Baktáért sorsot húzott

Október 19.:

Név	Életkor	Vallás	Mesterség	Polgári állás	Magaság	Megjegyzés
Nagy Ferenc	19	óhitű	nincs	nőtlen	5.2.2.	Baktáért sorsot húzott
Nagy Gy(örgy) József	20	óhitű	nincs	nőtlen	5.2.2.	Baktáért sorsot húzott

Október 24.:

Név	Életkor	Vallás	Mesterség	Polgári állás	Magaság	Megjegyzés
Nagy András	25	ref.	nincs	nőtlen	5.2.1.	Tiszalöki izraelita közönség adta

Október 28.:

Név	Életkor	Vallás	Mesterség	Polgári állás	Magaság	Megjegyzés
Nagy Mihály	20	ref.	nincs	nőtlen	5.1.1.	Baktáért sorsot húzott
Forika Ferenc	21	ref.	nincs	nőtlen	5.3.2.	Baktáért sorsot húzott

Az 1848. október 30-án megvizsgált újoncok között még találunk két személyt, akik Baktához köthetők, Bagoly Sándor 24 éves, református nőtlen ibronyi fiatal embert, aki a baktai Grósz Ábrahám és Lapos Sándor 33 éves görögkatolikus, nős petneházi férfit, aki pedig a szintén baktai Grósz Leopold helyett öltötte magára a honvédegyenruhát.³⁷

Az újoncozási törvény ugyanis megengedte azt, hogy a tehetősebb katonaköteles egyének maguk helyett – pénzért – helyettes állítsanak, azaz katonai szolgálatukat megválthassák. Ezzel a lehetőséggel sokan éltek, hiszen az *Avatójegyzékekből* kitűnik, hogy a katonáskodásra alkalmas fiatalok legnagyobb része mesterséggel nem rendelkező földműves (bár annak szaktudásához sem férhet kétség), cseléd, szolgálégyen volt, s az így szerezhető jövedelem mindenképpen vonzó volt.

Más forrásokból tudjuk, hogy a szeptemberi sorozottakat Debrecenbe küldték az ott szerveződő 28. honvédszászlóaljhoz, az októberi-novemberi újoncok a nyíregyházi újonctelepre kerültek, ahol a 43. honvédszászlóaljat állították fel. Biztosan tudjuk, hogy Lórántházáról Bodnár Dávid, Kun István, Pásztor András, Ribóczi András és Ribóczi István, Nyírbaktáról pedig Lesku András és Nagy Ferenc ez utóbbi a zászlóaljnak voltak a katonái, míg a szintén baktai Pócz Györgyöt és Nagy István a többiekkel együtt Debrecenbe küldte az újoncozó bizottság.

Természetesen nem csak, az ország sorsát, jövőjét érintő dolgok foglalkoztatták közseégeink lakosságát, de a források között maradtak fenn a hétköznapiakat megmozgató, helyben nagy „hírértékű” eseményekről szóló iratok is. Mivel Nyírbakta mezőváros volt, vásártartási joggal, nem múlhatott el vásár valamiféle „esemény” nélkül. Így történt ez a január végén megtartott vásáron is, ahol a vásár végeztével, az Árva vármegyéből való nemes Klinovszky István gyalocs és kanavász kereskedő azt vette észre, hogy a már összecsomagolt négy bála anyagából egy, amelyben 17 vég különböző anyag volt összerakva 200 váltóforint értékben – eltűnt. Ezt jelentette Albert Mihály ott tartózkodó csendbiztosnak, aki azonnal munkához látott. A felvett tanúvallomásokból aztán

³⁷ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási Küldöttségének iratai 2. dob. Avatójegyzékek

kitűnt, hogy estefelé a vásárban kószáló besenyői nemes Lőrinczi Sándor követte el a tolvajlást, a lopott árut a nagyvendéglő emeleti árnyékszékében rejtette el, kifelé menet azonban Grósz Hersli izraelita, a baktai nagyvendéglő korcsmárosa ezt észrevette, őt az ajtóban visszatartotta, majd a vendéglő előtt áruló csipkések közé kiáltott, hogy kinek lopták el a holmiját. A károsult csipkés jelentkezett. A kocsmáros megismerte a tolvajban Lőrinczit, de a társáról – mert szerinte az is volt, nem tudott semmit. Később derült ki, hogy az a szintén besenyői Laskai Imre volt, aki az elrejtésben segédkezett. Az 1848. március 20-án Kállóban tartott fenyítő törvényszék ülésén azután nemes Lőrinczi Sándor a tolvajlást maga is elismerte, eddigi szenvedése betudásával számítható 3 hónapi 2. fokozatú, állandóan vasban eltöltendő börtönre ítélték, Laskai Imrét bizonyítékok hiányában felmentették. Mivel a lopott holmik megkerültek és tulajdonosukhoz visszakerültek, kártérítésre senkit sem kötelezett a törvényszék.³⁸

Nagyobb port kavart az az ügy, melyben az elkövetők gróf Dégenfeld Imre itteni birtokán arató és cséplő tót summások voltak. A felvidéki vármegyékből évente kenyérgabonáért arató és cséplő munkások jelenléte nem volt újdonság a faluban, egy-egy faluból csapatostól, „bandákba” szerveződve szerződtek ide dolgozni. Egy csapat a Zemplén vármegyei Homonnától északra fekvő Lubisáról jött, a másik Zólyom vármegyéből, Radványról. Bizonyára több csapat is volt még, de a források ezt a két helynevet említik. Az ügy 1848 késő őszen pattant ki, amikor a gróf itteni tisztartója, Karnai János fülébe jutott, hogy a tót cséplők egyre árulják a faluban a gabonát, talán többet is, mint amit kerestek. Ezután kezdett el kérdezősködni, tanúkat kihallgatni Szegedy István szolgabíró. Végigkérdezve a cséplőket, azok beismerték, hogy a munkájuk után kapott már kicsépelet gabonát és zabot eladták a faluban, de többet is, mert a csűrősgazda tudtával a gróféból is loptak, úgy, hogy a csűrősgazdát lefizették. Kastal József vádlott szerint a lubisiaiak 7 és fél váltóforintot, Jerski István radványi vádlott szerint a radványiak 9 váltóforintot adtak Simon András csűrősgazdának.

Szegedy István szolgabíró kérdésére Grósz Hersli baktai haszonbérelő elmondta, hogy október 23-án fényes nappal vett 10 köből 1 véka³⁹ zabot, másnap 4 köből és 1 vékát, november 5-én 14 köből. Tudta, hogy a grófnak kb. 300 köből zabja terem, nem gondolta, hogy lopott.

Trencsényi János baktai molnár és felesége is vettek 2 köből zabot 2 váltóforint 18 krajcárjáért. Az ő áruját egyenesen a csűrősgazda előtt mérték ki neki a tótok.

Marsalkó István baktai plébános 1848. november 9-én elmondta, hogy vagy másfél héttel korábban délelőtt 10–11 óra tájban a helybeli patika előtt beszélgetett a patikussal, amikor arra jöttek a cséplők, vállukon zsákkal. A patikus kérdezte, hogy mit visznek, ők nemigen tudtak magyarul, a patikus viszont tudott velük beszélni, mondták, hogy gabonát visznek a kocsmába eladni. Hárman vagy négyen lehettek három zsákkal. A patikus megalkudott velük, a plébános pedig megvette köblönként 2 váltóforint 12 krajcárjával. Ott mérték ki, s nem gyanította, hogy lopott, hiszen fényes nappal vitték.

³⁸ MNL SzSzBML, IV. 102. Szabolcs vármegye bünyefenyítő törvényszéke jegyzőkönyve 1848. 2. köt. 380. sz.

³⁹ A köből és a véka régi űrmértékek szemesztermények mérésére. Nagyságuk vidékenként változott, általában egy köből 64 liter, azaz két véka.

Aki csak tehette vett ebből a lopott zabból és árpából. Az iratokban ott szerepel Laborszky István számtartó, Császár Bálint kőműves mester, Lakatos József kerékgyártó, Korbáti László lakatosmester, Tóth András ácsmester neve is kisebb-nagyobb tételekkel.

Egy korabeli feljegyzés szerint a cséplők kaptak összesen 15 köből 3 vékát és eladtak 60 köből 2 véka zabot.

A kihallgatás során Simon András 50 éves csúrgazda a vesztegetést tagadta, s azzal érvelt, hogy bár az a kötelessége, hogy mindig a csűrben legyen, de amikor krumplit, vagy tengerit kellett mérteni, akkor elment, s a csűr őrizetlen maradt. Szegedy szolgabíró mindenestre felbecsültette Simon vagyonát is. A becslést 1849. február 11-én végezte el Rebák Mihály baktai főbíró, Varga József főhites, Bercsényi Mihály és Barkóczi József hitesek, valamint Tóth György, a mezőváros jegyzője. Simon András házáat, telkét, jószágait 615 váltóforintra és 40 krajcárra taksálták.

Dégenfeld gróf kárát végül 44 köből és fél véka zab, valamint 4 köből nés háromnegyed véka gabona, összesen 218 váltóforintban állapították meg.

Ezek után került az ügy és a vádlottak a vármegye törvényszéke elé már 1848. november közepén. A törvényszéken Csuli András, Gelics Pál, Lih Vazul, Jerski István, Mije János vádlottak a lopást elismerték, ők egy hónapi, 25 pálcával terhesített fogságot és 4 váltóforint fejenkénti büntetést kaptak. Hudák Mihály, Sumalda Tamás, Sumalda János, Gresmia Mihály, Kastal József, Krigla Mihály, Kastal Imre, Simonda György, Stephán Pál, Janku Márton, Kováts Mihály pedig két hónapi, 30 pálcával terhesített fogságot és 7 váltóforint rabtartás megtérítésére fejenként, Simon András, akire ezek bízva voltak, hanyagsággal vádolták, mert még ajándékokat is elfogadott tőlük, egy évet kapott, negyedévente 25 pálcát és állandóan vasban.

Az ügyet Szegedy István szolgabíró jelentése zárta le 1849. március 5-én., melyben előadta, hogy a grófot ért kár egyrészt Simon András, másrészt a cséplők által befizetett pénzekből megtérült.⁴⁰

Visszatérve a toborzáshoz: egy 1848. december közepéről való irat szerint Lórántháza és Bakta is november 9-re kiállította a számukra előírt 6, illetve 11 újoncot. Az is igaz, hogy ez nem ment könnyen, ahogyan arról a baktai bírák 1848. október 27-én kelt levele szól, melyet az újoncozási küldöttséghez címeztek, s abban leírták, „hogy hogy itt Baktán már mind azon iffjak átesvén a vizsgálaton kik az össze írásba béiktattattak, noha ugyan alkalmasnak mindnyájan nem találtattak, ismét jelen küldünk négyet olly alázatos kéressel és jelentéssel, hogy ezeket ha csak lehetséges méltóztassék bevétetni más különben nem tudunk többet honnan teremteni.”⁴¹

Szintén 1848-ból, december 21-éről kelteződött az a névsor, amelyik a 6. (Württemberg) huszárezredbe átsorolt 144 honvéd újonc adatait tartalmazza. Közöttük találjuk a lórántházi Bakti Ferencet is, aki a laskodi Téglási Ferenc helyett állt be a honvédseregbe. Ezeket az újoncokat Vállajon vette át az ezredhez Kerekes Gábor hadnagy.⁴²

⁴⁰ MNL SzSzBML, IV. 102. Szabolcs vármegye Központi Bizottmánya iratai 17. dob. 49. cs. 591. d. 1849.

⁴¹ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási Küldöttségének iratai 1848. 1. dob.

⁴² Ugyanott. Kerekes Gábor (1829 körül – ??) gimnáziumot végzett, 1848 tavaszán önkéntes a 15. határezredben. Nov. 15-től hadnagy a 6. (Württemberg) huszárezredben. A komáromi várőrséggel tette le a fegyvert.

Az 1848-as év történetéhez még két, sőt igazán három dolog tartozik. Az egyre növekvő kiadások miatt, Kossuth Lajos pénzügyminiszter igen takarékos pénzügyi politikája mellett is egyre több pénzre volt szükség. Ezért fordult a lakossághoz, felszólítva mindenkit, hogy aki csak teheti, pénzét, értékeit ajánlja fel a haza oltárán.

Szabolcs vármegye május 9-én határozott arról, hogy a segedelem minimumaként az 1847. évben a szegény adózók felszegélyezésére megszavazott összeget tekinti, melyet a földbirtokosok fizetnek be. Erre a felhívásra Dégenfeld Imre 3 év alatt fizetendő 600 ezüstforintot ajánlott, melyből 200 forintot június elején befizetett.⁴³ A Közbátorsági Választmány az 1848. május 24-én tartott ülésén döntött arról is, hogy az országos segedelem gyűjtésére a járásokba bizottságokat küldenek ki. Ezek itteni munkálkodásának eredményéről források nem maradtak fenn, hacsak az nem, hogy Vandrák Miksa orvos az 1845–1846–1847. évi himlőoltásért kapott 100 váltóforint javadalmazásának egyharmadát (33 váltóforint 20 krajcár) ajánlotta fel, és azt 1848. július 5-én befizette.⁴⁴

A másik fontos intézkedés elsősorban a nemzetőrség megfelelő fegyverekkel való ellátásához kapcsolódott úgy, hogy a településeken a lakosságnál lévő fegyvereket is összeírták. Az alábbiakban a leterjedelmesebb összeírást adjuk közre:

„Ny.Bakta mezőváros és Lórántháza helysége polgárai által az álladalom részére felsőbb rendelet következtébe bé adott fegyverek. Dec. 31. 1848.”

folyó szám		Puska	Pisztoly	Kard	Becs ár váltóforint	Becs ár krajcár
1.	Trencsényi János vas hüvelyű széles nagy kard			1	15	
2.	Grósz Ferenc vas hüvelyű csinos tisztí kard			1	20	
3.	Gróf Dégenfeld Imre egy fatokú bőrrel behúzott kard			1	7	30
4.	Gróf Dégenfeld Imre egy szimpla tört agyú statz (helyesen: stucz – Bene J.)	1			15	
5.	Gróf Dégenfeld Imre egy ócska puskacső	1			1	
6.	Kornis János dupla, az ágyán egy vaspánt K bélyeg	1			50	

⁴³ MNL SzSzBML, IV. 108. Szabolcs vármegye hadipénztárának iratai 1848–1849. 1. dob.

⁴⁴ MNL SzSzBML, IV. 108. Szabolcs vármegye hadipénztárának iratai 1848–1849. 2. dob.

folyó szám		Puska	Pisz- toly	Kard	Becs ár váltó- forint	Becs ár krajcár
7.	Vandrák Miksa egy hosszú szimpla aranyozott francia betűje és 82 szám aranyos betű, a csővégén arany karika	1			250	
8.	Barkóczi József egy szimpla tört agyú puska	1			6	
9.	Horváth István rector hosszú csövű szimpla puskája	1			25	
10.	Bodnár Mihály szimpla puskája	1			15	
11.	Varga József szimpla puskája	1			12	30
12.	Bercsényi János szimpla puskája	1			12	30
13.	Lakatos József szimpla végig ágyazott	1			12	30
14.	Kócs Pál szimpla puskája	1			12	30
15.	Mulnik Miklós szimpla statz (stucz)	1			14	30
16.	Csepely József tört agyú szimpla szuronyos	1			7	30
17.	Kurucz Mihály szimpla puskája	1			12	30
18.	Tóth György jegyző szimpla puskája	1			20	
19.	Grósz Áron szimpla puskája	1			7	30
20.	Szücs Ferenc szimpla puskája	1			7	30
21.	Remcsák Mihály szimpla puskája	1			12	30
22.	Rokosina György dupla csövű puska	1			15	
23.	Robi Illés szimpla puskája	1			12	30
24.	Bodnár József szimpla puskája	1			12	30
25.	Marsalkó István karabinja	1			2	30
26.	Nagy András rossz kis puskája	1			1	
27.	Marsalkó István egy rezes kard			1	8	

folyó szám		Puska	Pisztoly	Kard	Becs ár váltóforint	Becs ár krajcár
28.	Hegyes János 2 csinos rezes pisztoly		2		17	30
29.	Krasics János szimpla pisztolya		1		6	
30.	Cs. Kócs István lovas szimpla pisztoly		1		2	30
31.	Trencsényi János szimpla rezes puskája	1			8	
32.	Marsalkó István egy kurta puska	1			5	
33.	Nagy Mihály egy kard			1	12	30
	összesen	25	4	5	642	30

A két faluban összeírt 25 puskát tulajdonosaik, köztük a gróf, Marsalkó István plébános, Tóth György jegyző, Remcsák Mihály gyógyszerész, Horváth István tanító, Vandrák Miksa orvos, Csepely József lórántházi református lelkész vadászatra használták, melyek közül kiemelkedő értékkel bírt az orvos 250 váltóforintot érő díszes puskája.⁴⁵ Hogy azután ezek a fegyverek visszakerültek-e gazdáikhoz a későbbiek során, arra a választ nem ismerjük. Valószínűleg soha.

A harmadik fontos esemény az, hogy 1848-ban, először, országosan, így Szabolcs vármegyében név szerint összeírták az izraelita lakosságot. Nyírbaktán 8 családban 46 lelket számláltak, Lórántháza összeírása hiányzik.

Családfenntartó neve	Felnőtt fiú	Megélhetés módja
Grósz Matild, Grósz József özvegye		haszonbérelő
	Ferenc	korcsmáros
	Henik	haszonbérelő
	Emánuel	haszonbérelő
	Mihály	
	Izrael	haszonbérelő
	Leopold	
Grósz Áron		kereskedő
Fried Sámuel		tímár
Schwartz Ábrahám		szűcs

⁴⁵ MNL SzSzBML, IV. 106. Szabolcs vármegye alispánjának iratai 1848. 4. dob.

Családfenntartó neve	Felnőtt fiú	Megélhetés módja
Grósz Móric		szabó
Volkman Hersko		suszter
Goldstein Lázár		metsző
Polák János		orvos

A 8 családfenntartó és a felnőtt fiúk haszonbérlok, korcsmárosok, kereskedők és iparral foglalkozók, tehát a falu, mai szóval élve, „tőkés” rétegéhez tartoztak.⁴⁶

A következő, 1849. év elejének is a legfontosabb feladata a haza védelmének megszervezése volt, hiszen az előző év utolsó napjaiban a bécsi udvar újabb fegyveres támadása miatt a kormány Debrecenbe kényszerült áttenni a székhelyét, és onnan szervezte az ellenállást, így a szomszédos vármegyék, köztük Szabolcs is, jelentősége megnőtt. 1849 tavaszán, pontosabban április 24-én az országgyűlés ismét 50.000 újoncot ajánlott meg. A vármegyébe május elején érkezett meg a hadügyminisztérium újoncozási osztályának rendelete, mely szerint ebből a keretből a törvényhatóságnak 867 újoncot kell kiállítania, akiket május közepétől lehetett bevinni a nyíregyházi újonctelepre. Azt is előírta a rendelet, hogy az újonc 18 és 40 év közötti életkorú, legalább 5 láb (158 cm) magas, ép, erős, egészséges férfi legyen. A megye Kormányzó Bizottmánya május 3-án tartott ülésén úgy döntött, hogy az újoncozási küldöttség az eddigi kulcs szerint veti ki az egyes településekre az újonclétszámot, majd azt megírja a községeknek. Arról is döntöttek, hogy a sorshúzás elrendelése előtt meg kell próbálkozni a toborzással. Ha az sikertelen, akkor meg kell kezdeni az összeírást a 19 évesektől felfelé addig, amíg a kiállítandók és az összeírtak aránya 1:6 nem lesz. Utána jön a sorshúzás a 19 évesekkel kezdve. A bizottmány meghagyta a bírónak, hogy sorshúzással, toborzással, helyettes állításával, de kívánt létszámot mindenképpen állítsák ki.⁴⁷

E második kivetésből Baktának 3, Lórántházának pedig 2 újoncot kellett Nyíregyházára küldenie.⁴⁸

1849. június 5-én készítette el Nagykállóban Szegedy István járási szolgabíró szakaszának községsoros összesítését a 19–24 éves ifjakról:⁴⁹

⁴⁶ MNL SzSzBML, IV. 109. Zsidóösszeírás 1848-ból.

⁴⁷ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási Küldöttségének iratai 1849. 2. dob.

⁴⁸ MNL SzSzBML, IV. 102. Szabolcs vármegye Központi Bizottmányának iratai 1849. 15. dob. 49. cs. 367. sz. 1849.

⁴⁹ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási Küldöttségének iratai 1849. 3. dob.

Nyírbakta:

sor- szám	név	19	20	21	22	23	24	jegyzés
1.	Angyal Imre			/				
2.	Varga István	/						
3.	Haluska István	/						
4.	Gorzó György				/			
5.	Rebák János						/	
6.	Fedorcsák János						/	
7.	Varga János						/	
8.	Szövérdi József						/	
9.	Palu András						/	
10.	Simon Ferenc						/	
11.	Nagy Ferenc						/	
12.	Hegedüs János						/	
13.	Nagy András						/	
14.	Párkászkai Mihály						/	
15.	Puna István						/	
16.	Sütő József						/	

Lórántháza:

sor- szám	név	19	20	21	22	23	24	jegyzés
1.	Szilágyi József	/						
2.	Baksa József	/						
3.	Éles Mihály	/						
4.	Nagy Mihály		/					
5.	Pótz István		/					
6.	Tóth József				/			
7.	Baksa Mihály				/			
8.	Éles János				/			
9.	Bakró András						/	

Az így számbavett fiatalok közül a baktaiak orvosi vizsgálata is fennmaradt az 1849. május 16-iki sorshúzás alkalmából:

1. Varga István 19 éves	gyenge
2. Haluska István 19 éves	már volt a próba helyen (felettebb gyenge)
3. Angyal Imre 21 éves	gyenge és hitvány
4. Rebák György 22 éves	hibás mellyű
5. Pócz György	megszökött
6. Barkóczi József 23 éves	meghalt
7. Kis Tóth János 24 éves	feleséges, máshol bevevődött
8. Horváth Mihály 24 éves	Bihar megye Siter helységéből katona
9. Rebák János 25 éves	bevevődött
10. Fedorcsák János 25 éves ⁵⁰	

Aztán elindultak a levelek a faluból, hiszen közeledtek a nagy nyári munkák, a munkáskézre meg szükség volt. Május 18-án a lórántházi előljáróság küldte el kérvényét Kállóba: „Alább írtak Lórántháza Hellysége Bírái adjuk jelen tanubizonyítványunkat arról miszerént itt született Mándi Istvánt mint a ki életének 19-ik évét bé nem töltvén a sorshúzás alá az öszve írás nem érte, így hát ha hogy Nagy Jánosnak Nagy Mihály nevű fija helyett a Katonaságra alkalmasnak találtatik bésoroson méltóztathatnak elfogadni, s a katonai sorba béiktatni...” Aláírók: Labanics György főbíró, Bakti Péter és Vida Péter hitesek, Tóth György jegyző. Az újoncozási Bizottmány Mándi Istvánt a balkányi Kepecs Májér fia helyett, Nagy Mihályt pedig Lórántházáért sorozta be.

Levelet küldött Kállóba Finta Márton újoncozási biztoshoz Dégenfeld Imre is Baktáról 1849. május 23-án. A levél átadója az a Fedorcsák János volt, akit – mint láttuk – fentebb már összeírtak, megvizsgáltak és alkalmasnak is találtak. A gróf azonban úgy látta, hogy a bírák, mivel Fedorcsák az ő szolgálatában áll, be akarják soroztatni, az előtte lévők mentesítése miatt. Éppen azért kérte Finta Mártontól, hogy csak akkor soroztassa be, ha az előtte valók tényleg alkalmatlannak bizonyulnának. Az összeírtak között van még egy szőkevény is, felkutatására a csendbiztost már utasította és ha megkerül, azt is Fedorcsák előtt állítsák sorozás alá.⁵¹

Az újoncállítás jól haladt a két faluban, mert június közepére sem Baktának, sem Lórántházának nem volt adóssága.

Kik kerültek tehát 1849-ben a honvédek közé?

⁵⁰ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási küldöttségének iratai 1849. 2. dob.

⁵¹ MNL SzSzBML, IV. 103. Szabolcs vármegye Újoncozási Küldöttségének iratai 1849. 3. dob.

Lórántháza:

Név	Avatás éve, napja	Életkora	Vallása	Mestersége	Polgári állása	Magassága: Láb, Hüvelyk, Vonal	Himlője volt? Bevan-e oltva?	Megjegyzés
Nagy Mihály	máj. 17.	20	ref.	nincs	nőtlen	5.0.1.	be van oltva	Lórántházáért
Mándi István	máj. 22.	19	kat.	nincs	nőtlen	5.7.1.	nincs beoltva	Balkányi lakos Kepecs Májer fia helyett
Tóth András	máj. 22.	20	ref.	nincs	nőtlen	5.3.1.	nem volt himlője, nincs beoltva	Lórántházáért
Kóts Sándor	máj. 25.	24	ref.	nincs	nős	5.5.1.	be van oltva	Mihálydi lakos Kandel Józsefért
Szövärdi József	jún. 6.	26	ref.	nincs	nőtlen	5.2.2.	be van oltva	Baktáért
Éles Mihály	jún. 21.	19	ref.	nincs	nőtlen	5.0.0.	be van oltva	Nádudvari lakos Májzer Ferenc helyett

Nyírbakta:

Név	Avatás éve, napja	Életkora	Val-lása	Mes-terse-ge	Polgári állása	Magas-sága: Láb, Hüvelyk, Vonal	Himlő-je volt? Be van-e oltva?	Megjegyzés
Pataki István	máj. 18.	21	ref.	nincs	nőtlen	5.3.1.	himlője volt, nincs beoltva	Geszterédi lakos Berger Dávidért
Szávik Gáspár	máj. 24.	23	kat.	takács	nőtlen	5.4.0.		Lengyelho-ni, jaseniczi születésű. Baktai lakos K. Tóth János helyett
Szemu László	máj. 24.	24	óhitű	nincs	nőtlen	5.5.2.		Palocsai (Sáros vm.) születésű. Baktai lakos Rebák Jánosért
Nagy István	máj. 29.	26	kat.	nincs	nőtlen	5.6.0.	nincs beoltva	Vajai lakos Kis András helyett
Orosz János	jún. 13.	19	kat.	nincs	nőtlen	5.2.2.	be van oltva	Tasi lakos Szücs János helyett
Vida Pál	jún. 15.	27	ref.	nincs	nős	5.6.3.	be van oltva	Egyeki lakos Berkes Pál helyett

Összességében megállapíthatjuk, hogy Lórántháza 1848–49-ben a rá kivetett 8 újonc helyett 18-at, Bakta pedig a 14 fős újoncilletéke helyett 20 honvédet adott a szabadságharcnak, ami egy ilyen, akkor viszonylag kis falutól és lakóitól igen tiszteletre méltó teljesítmény.

Nem szerepel a baktai és a lórántházi illetőségű újoncok között két honvédtiszt, de mert baktai születésűek, itt kell megemlékeznünk róluk is.

Az egyik fái Fáy György (Nyírbakta, 1815. ápr. 17. – Heves /Heves vármegye/, 1873. márc. 18.) százados, Fáy Zsigmond és Kovács Bora fia. Református vallású, ügyvéd és táblabíró, nős. 1848 őszén őrmester, december 3-tól hadnagy a 20. honvédszászlóaljban. 1849. március 16-án főhadnaggyá léptették elő alakulatánál. 1849. augusztus 24-én Zsibónál tette le a fegyvert. Akkor már mint százados szerepelt a 20.

honvédszászlóalj névjegyzékében. 1867-ben az Abaúj vármegyei Honvédegylet tagja, gazdálkodó.

A másik honvédtiszt Nagy József Pál (Nyírbakta, 1809. – Kistapolcsány /Bars vármegye/, 1870. ápr. 3.) főhadnagy. Nagy József uradalmi udvarbíró és Sebő Julianna fia. Református vallású, asztalosmesterséget tanult. 1827-ben közvitéz, 1839-ben tizedes a 9. Miklós huszárezredben. Nős. 1848 nyarán ezredével a magyar hadügyminisztérium fennhatósága alá került, ősszel csatlakoztak a honvédsereghez. Ezredében akkor már őrmester, 1849 februárjában hadnaggyá léptették elő. A világoosi fegyverletételkor főhadnagy ezredében. 1849. szeptemberben besorozták az 1. huszárezredhez. 1850-ben hadnagy, 1854-ben főhadnagy. 1855-ben nyugalmazták.⁵²

Legvégül még egy fontos eseményhez, a méltán híressé vált szabolcsi 48. honvédszászlóalj zászlójának, a zászlóanyához, gróf Dégenfeld Imrénéhez való visszajuttatásához kell segítségül hívni az alakulat akkor még fiatal hadnaggyát, Krasznay Pétert, aki későbbi önéletírásában az alábbiak szerint örököltette meg a csöppet sem veszélytelen küldetését 1849. október közepén, hiszen akkoriban egy ilyen becses ereklye, mint egy honvédszászló rejtegetése igen nagy bűnnek számított. „Még azon hó közepe táján megjelent nállunk Rakovszky Sámuel volt Ezredesünk és kijelentette, hogy ő azért jött, hogy velünk együtt elmenjen Nyírbaktára a végett, hogy a magával elhozott Zászlónkat az első Őrnagyunknak a Zászló Szentelés alkalmával elmondott ígéretéhez képest megkoszoruzva vissza adja a Zászló anyának Gr. Degenfeld Imrenőnek. E végett ide hívta meg Böszörményi László századost és elhozta Szentmiklósy András volt segéd tisztet is, hogy azt némi ünnepélyességgel adnánk által. Este felé megérkezett Böszörményi is Tatár József főhadnaggyal és vacsora után felső házukba bevonulva az ügyet megbeszéltük, minek eredménye az lett, hogy a Zászlót titokban kell oda juttatni a Grófnénak, nehogy oda menetelünk a működésben lévő Zsidó spiczliknek feltűnjön és azzal a különben is üldözésben álló Grófi család házkobozásnak tétessen ki. S így azután Gábor testvérem indítványára el határozottam, hogy én pár nap elteltével gazdálkodás ürügye alatt Ökörítóra utazzam és Nyírbaktán és Máté Szalkán tartsak pihenőt és a baktai pihenő alatt vigyem be a Zászlót a Grófnőnek magának kézbesítvén. Mit én a ként hajtottam végre, hogy jó későn délután indultam el Kemecséről úgy, hogy mire Nyírbaktára érkeztem, már esteledett, ott aztán az állásban kifogattam az alatt az ürügy alatt, hogy bevárom a hóldfeljöttét, s azzal indulok tovább. Ezen egy órai időközt felhasználtam arra, hogy mintegy belopódozván a Kastélyba, ott az előcsarnokban a Grófnő komornájával találkoztam, aki egyenesen a Grófnőhöz vezetett, a kinek midőn bemutatkoztam és azt is megmondtam, hogy a 48-ik zászlóalyból vagyok, azonnal arról kérdezgetett, hogy hol hagytuk a Zászlót, melyet ő ajándékozott a zászlóalynak? Mire kértem, hogy a Komornát küldené ki, előtte nem felelhetek erre a kérdésre. Erre biztosított, hogy Komornája éppen úgy érdeklődik az iránt, mint ő, együtt hímezték a Zászló szalagját. Akor felsőmet ki gombolván, az alól előhuztam a lobogót és a Grófnőnek át adtam, kérve őt az ezredes nevében is, hogy őrizze meg és ha a haza ujra felhív bennünket, újból ajándékozzon meg vele bennünket, s azzal

⁵² Szabolcsi honvédek aranykönyve. Szerk.: Bene János. Nyíregyháza, 2013. 77. o.

nem fogadva el a Grófnő marasztalását, azonnal eltávoztam, pár szóval megmagyarázván e szerinti eljárásom okát. Visza menvén a vendéglőbe be sem mentem, hanem az állásba befogatván az éppen kelő hóld világnál megvacsorázva Őrbe hajtottam Öry Szabó Albert rokonomnál, hol szintén nem háltam meg, hanem szép hóldvilágos este lévén, vacsora után tovább mentem Ökörítő felé, hová éppen éjfélkor értem és bérlőnkél azzal állítottam be, hogy a fizetni elmulasztott Szentmihály napi haszonbérért jöttem, de mivel álmos vagyok, arról rá érünk reggel is beszélni, most aludni térek. S a bérlőné által sajátkezüleg vetett elég tiszta ágyban reggelig jó ízűen aludtam. Másnap délig kellett várakoznom, a míg a bérlő a haszonbért össze csinálta, magánál nem lévén a megkívántató összeg készletben. Délután haza indulván sötétedésre Vajára értem, hol lovaim abrakolása közben a Zsidó korcsmában egy frissen sült ludmájat elköltöttem, mely és egy itze borért mindössze egy ezüst huszast, vagyis 20 ezüst krajczárt fizettem, sőt miután az egy itze bort alig feléig ittam meg, a megmaradt részt kocsisomnak küldte ki a korcsmáros. A hóld felkeltével haza indulván 9 1/2 órakereste haza érkeztem és Rakovszkyt még nálunk találván vele a Zászló átadás módozatát közöltem, s azt egészben helyeselte...⁵³

Szintén nem mindennapi bátorságról tett tanúbizonyságot a grófnő is, aki a zászlót a kastélyban rejtegette, majd 1861-ben átadta a frissen megalakult Honvédegyeletnek, ahonnan az vármegye levéltárába, majd a múzeumba került. Időközben szépen restaurálva napjainkban is a Jósa András Múzeum értékes emléktárgya.

⁵³ „Naplójegyzetei Krasznay Péter kemecsei lakosnak...”. Szerk. Forrai Ibolya. Budapest, 1998. Néprajzi Múzeum, 137–138.